

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Westinen, Elina

Title: "Hassan Maikal, aina paikall" : vloggaaminen, kuuluminen ja intersektionaalisuus

Year: 2019

Version: Accepted version (Final draft)

Copyright: © 2019 Nuorisotutkimusseura Ry.

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Westinen, E. (2019). "Hassan Maikal, aina paikall" : vloggaaminen, kuuluminen ja intersektionaalisuus. Nuorisotutkimus, 37(2), 53-69.

”Hassan Maikal, aina paikal” – vloggaaminen, kuuluminen ja intersektionaalisuus

Elina Westinen

ABSTRAKTI

Artikkeli käsittelee kuulumisen ja kuulumattomuuden intersektionaalista rakentumista suomalaisessa nuorisokulttuurissa yhden tapaustutkimuksen kautta. Erityisesti tutkin sitä, miten tubettaja ja rap-artisti Hassan Maikal käyttää kieltä, diskursseja, (liikkuvaa) kuvaa ja ääntä rakentaessaan sosiaalista, diskursiivista ja affektiivista kiinnittymistä, tai näiden puutetta. Otan huomioon, miten etenkin etnisyys, uskonnollisuus ja sukupuoli, mutta myös ikä, kieli ja asuinpaikka, liittyvät kuulumiseen ja kuulumattomuuteen ja rakentavat näitä. Teoreettis-metodologisesti tutkimus nojaa sosiolingvistiseen diskurssintutkimukseen ja monimodaalisuuden tutkimukseen. Aineisto koostuu artistin ja tutkijan välisestä keskustelusta sekä artistin yhdestä YouTube-videosta. Artikkelin tavoitteena on tarkastella, miten kuulumista ja kuulumattomuutta rakennetaan ja miten näistä neuvotellaan yhä monimuotoistuvassa ja polarisoituvassa Suomessa sekä minkälainen rooli uskolla ja uskonnolla on tässä prosessissa. Tutkimus tarjoaa tietoa myös siitä, miten sosiaalinen media voi toimia tärkeänä paikkana ja kanavana uusille, yhteiskuntakriittisillekin äänille, ja miten se voi osaltaan vaikuttaa kuulumisen ja kuulumattomuuden prosesseihin.

Asiasanat: intersektionaalisuus, islam, kuuluminen, suomensomali, vloggaaminen
(videobloggaaminen)

HASSAN MAIKAL

Artikkelin pääosassa on suomalainen, somali- ja muslimitaustainen tubettaja ja rap-artisti Hassan Maikal (entiseltä taiteilijanimeltään Bizzyiam), joka on syntynyt Tampereella vuonna 1996 ja elänyt suurimman osan elämästään Helsingin Kontulassa. Musiikin teon lisäksi Maikal on aktiivinen vloggari (videobloggari), yrittäjä ja valmentaja. Hänellä on YouTubessa kaksi eri kanavaa: musiikkipainotteinen Hassan Maikal ja vloggaamiseen keskittyvä Kontulan Hassan.¹ Arkipäiväisten asioiden ohella Maikal käsittelee videoillaan myös

¹ YouTube toimii vlogien (videoblogien) pääsääntöisenä jakamisalustana, minkä takia toimintaa kutsutaan usein myös tubettamiseksi ja videoiden tekijöitä tubettajiksi.

rasismia, suvaitsevaisuutta ja monikulttuurisuutta. Osa hänen musiikki- ja muusta videotuotannostaan on hyvinkin kanta-aottavaa, jopa ruohonjuuritason poliittista aktivismia (ks. Leppänen & Westinen 2017).

Tässä artikkelissa tutkin kuulumisen ja kuulumattomuuden intersektionaalista rakentumista suomalaisessa yhteiskunnassa, eritoten nuorisokulttuurin parissa. Fokuksessa on se, miten Maikal käyttää kieltä, diskursseja, (liikkuvaa) kuvaa ja ääntä rakentaessaan sosiaalista, diskursiivista ja affektiivista kiinnittymistä, tai näiden puutetta. Tutkin, miten erityisesti etnisyys, uskonnollisuus ja sukupuoli, mutta myös ikä, kieli ja asuinpaikka, liittyvät kuulumiseen ja kuulumattomuuteen ja rakentavat näitä. Kuuluminen ei ole yksioikoista tai selkeää, vaan sen muodoista ja tavoista neuvotellaan jatkuvasti. Tämä tapaustutkimus on erityisen kiinnostava kuulumisen näkökulmasta, koska Maikalin ”kaltaisten” (eli tummaihoisten ja muslimien, jotka poikkeavat ns. valkoisesta valtaväestöstä) kuulumista suomalaiseen yhteiskuntaan kyseenalaistetaan nykyään toistuvasti, niin poliitikkojen toimesta kuin arkipuheessakin – puhumattakaan suoranaisestä vihapuheesta, joka ilmenee niin fyysisissä kuin digitaalisissakin ympäristöissä. Julkisuuden henkilönä, tubettajana ja räppärinä, Maikalilla on mahdollisuus osaltaan vaikuttaa julkiseen keskusteluun ja määritelmiin sekä edistää monisyisempää näkökantaa nykyajan suomalaisuuteen.

Teoreettis-metodologisesti tutkimus nojaa sosiolingvistiseen diskurssitutkimukseen ja monimodaalisuuden tutkimukseen. Artikkelit täydentää omalta osaltaan eritoten miespuolisten musliminuorten tutkimusta Suomessa, aiemmin vähän huomiota saaneesta intersektionaalisesta, tässä tapauksessa sosiaalisen median ja nuorisokulttuurin, näkökulmasta.

TUTKIMUSKENTÄT

Suomalainen maahanmuuttotutkimus on kasvanut erityisesti 1990-luvulta lähtien ja se on nykyään jo varsin monimuotoista (Martikainen & Haikkola 2010, 20).

Maahanmuuttajataustaisiin nuoriin keskittynyt tutkimus on ollut kiinnostunut esimerkiksi identiteeteistä, integraatiosta, koulumenestyksestä, nuorisokulttuureista ja kansalaisuudesta (mt.). Suurin osa intersektionaalisesta² maahanmuuttotutkimuksesta (Suomessa esim. Steel &

² Intersektionaalinen lähestymistapa (Crenshaw 1989) keskittyy identiteetikategorioiden risteymiin, niiden vaikutuksiin ja niihin liittyviin vallan kysymyksiin.

Tuori 2016) keskittyy maahanmuuttajanaisten kokemuksiin, tämän tutkimusorientaation feministisistä juurista johtuen. Miehiä on tutkittu huomattavasti vähemmän (ks. kuitenkin Sinatti 2014), myös Suomessa (ks. kuitenkin Oikarinen-Jabai 2017; Leppänen & Tapionkaski tulossa). Uskonnotutkimuksen piirissä muslimeja koskeva tutkimus on suurin maahanmuuttotutkimuksen osa-alue, ja erityisesti somalit ovat olleet tutkimuksen kohteena (Martikainen 2015, 85).

Nuorisotutkimuksen kenttään tämä artikkeli liittyy nimenomaan identiteettikysymysten, nuorisoidoliuden ja populaarikulttuurin näkökulmasta, sekä fyysisissä että digitaalisissa konteksteissa. Maikalin kaltainen positiivinen roolimalli voi vaikuttaa hyvinkin paljon suomalaisiin nuoriin ja heidän asenteisiinsa monikulttuurisuutta, islamia ja toiseksi koettua kohtaan. Viime aikoina nuorison keskuudessa laajaa suosiota saaneista videobloggaajista on toistaiseksi vielä kovin vähän kotimaista tutkimusta (mutta ks. esim. Johansson 2017), lukuun ottamatta kandi- ja maisteritason töitä.

Kuulumista, erilaisten identiteettien risteytymistä ja niistä neuvottelua on tutkittu monilla eri tutkimusaloilla jo pitkään, niin meillä kuin muuallakin. Suomessa on tutkittu esimerkiksi etnisyyden merkityksiä nuorten kaverisuhteissa (Kivijärvi 2015), monietnisen helsinkiläisnuorison kielenkäyttöä (Lehtonen 2015), kristittyjen lumilautailijanuorten identiteettityötä eri kulttuureiden välissä (Peuronen 2017) sekä nuorten suomalaismuslimien identiteettejä, esimerkiksi suhteessa vanhempien sukupolveen (Pauha 2018). Tämä artikkeli täydentää osaltaan tätä aiempaa tutkimustraditiota, mutta myös syväluotaa aiemmin niukalti huomiota saanutta intersektionaalista, monimodaalista sekä fyysistä ja digitaalista maailmaa yhdistävää näkökulmaa.

Martikainen (2009, 7–8) korostaa tutkijan vastuuta erityisesti maahanmuuttotutkimuksen alalla. Valtaväestöön kuuluvien valkoisten tutkijoiden (kuten allekirjoittanut) asema ei voi koskaan olla täysin neutraali, mutta sen eksplisiittinen tunnistaminen ja tunnustaminen on jo askel oikeaan suuntaan. Tutkimukseen osallistuvat ovat usein ”toisia” (toiseksi koettuja), joten tutkimus osallistuu väistämättä osaltaan myös toiseuttamisen prosesseihin. Tätä olen pyrkinyt välttämään mahdollisimman paljon: Maikal on lukenut ja kommentoinut artikkelin käsikirjoitusta sen eri vaiheissa ja vaikuttanut itse myös siihen, mistä aiheista alun perin keskustelimme ja mistä emme ja mitä teemoja, esimerkiksi musiikkiin liittyen, hän ei

halunnut haastatteluun ja siten myöskään artikkeliin sisällytettävän. Keskustelumme ovat mielestäni olleet mahdollisimman vapaita hierarkioista ja virallisista asetelmista.

TEOREETTIS-METODOLOGINEN LÄHESTYMISTAPA JA KUULUMISEN KÄSITE

Kuulumisen (*belonging*) käsitettä on viime aikoina käytetty hyvin laajasti eri tutkimusaloilla. Erityisesti se on ollut käytössä erilaisten (usein diasporassa elävien ja) marginalisoitujen ryhmien tutkimuksessa (Lähdesmäki ym. 2016); ks. myös Armila & Kananen & Sotkasiira 2017), sillä heidän kohdallaan kuulumista usein kyseenalaistetaan ja haastetaan eri tavoin (Eliassi 2010, 89; Krzyżanowski & Wodak 2008). Kuuluminen on monisyinen ja jatkuvasti käynnissä oleva prosessi, eikä sillä ole yhtä, tiettyä määritelmää – tutkijat määrittelevät sen aina kontekstin ja tutkimusalan mukaisesti.

Tässä artikkelissa näen kuulumisella olevan yhtäaikaaisesti *sosiaalisia, diskursiivisia ja affektiivisia* ulottuvuuksia (Leppänen & Westinen 2017, 3–5). Artikkelissani keskityn kuulumisen lisäksi myös tutkimuksessa vähemmän esillä olleeseen kuulumattomuuden näkökulmaan (ks. Lähdesmäki ym. 2016). Kuulumisesta ja kuulumattomuudestakin *neuvotellaan* sekä eksplisiittisesti että implisiittisesti: kuulumista rakennetaan monin eri keinoin usein haastavissa ja monenkirjavissa arjen tilanteissa. Kuulumista rakennetaan ensinnäkin sosiaalisesti. Ihmiset joko tuntevat tai eivät tunne kuuluvansa ja identifioituvansa tiettyyn paikkaan ja joidenkin ihmisten pariin. Kuulumista rakennetaan ja siitä neuvotellaan diskurssissa: se sisältää kielen ja muiden semioottisten resurssien valintoja ja monitahoista vuorovaikutusta hyvinkin erilaisissa diskurssikonteksteissa, jotka joko mahdollistavat tai rajoittavat kuulumista (Lähdesmäki ym. 2016). Kuulumisen affektiivinen puoli merkitsee tunneperäistä kiinnittymistä, sitä, että tuntee olonsa kotoisaksi ja turvalliseksi (Yuval-Davis 2006, 197) ja että kaipaa ja haluaa kuulua jonnekin (Leppänen & Westinen 2017, 5).

Lähestyn kuulumisen eri ulottuvuuksia tutkimuksessa harvemmin hyödynnetystä intersektionaalisesta näkökulmasta (ks. kuitenkin Lähdesmäki ym. 2016; Saresma 2019). Huomioin analyysissani sen, ettei Maikal suinkaan identifioitu vain yhteen kategoriaan (esim. muslimi). Sen sijaan useat erilaiset sosiokulttuuriset identiteettikategoriat, kuten etnisyys, sukupuoli, seksuaalinen orientaatio ja ikä, vaikuttavat ja risteävät samanaikaisesti, sekä eri painotuksin eri konteksteissa. Eri kategorioilla ja niiden risteymillä voi olla myös erilaisia seuraamuksia. Kuulumisen ja kuulumattomuuden rakentumista sekä vallan, tasa-

arvon ja epätasa-arvon kysymyksiä voi ymmärtää paremmin kokonaisvaltaisesta näkökulmasta.

Intersektionaalisuus-näkökulman lisäksi artikkelini sijoittuu sosiolingvistisen diskurssintutkimuksen ja monimodaalisuuden tutkimuksen risteytymään. Globalisaation sosiolingvistiikka (esim. Blommaert 2010) tutkii ihmisten, kulttuurin, tavarain, kielen ja diskurssin liikettä ja virtauksia. Kieli ymmärretään joustavana, hyödynnettävänä resurssina, jota käytetään eri konteksteissa eri tavalla: resursseja ovat pienet kiel(t)en palaset eli eri murteiden, slangien tai muiden varieteettien eli kielimuotojen äänteet, sanat tai fraasit (Blommaert 2010).

Diskurssintutkimuksessa kieli ymmärretään sosiaalisena toimintana ja täten myös kuulumisen ja kuulumattomuuden rakentamisen välineenä. Diskurssin (yksikössä) lisäksi analysoin eri diskursseja (monikossa), joita Maikal luo, toisintaa ja uusintaa rakentaessaan kuulumistaan ja kuulumattomuuttaan. Diskurssit voidaan ymmärtää ”historiallisesti suhteellisen sitkei[nä], vuorovaikutustilanteesta toiseen käytetty[inä] ja tunnistettavissa olevi[na] tapoi[na] merkityksellistää ja kuvata asioita, ilmiöitä ja tapahtumia tietystä näkökulmasta” (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 27).

Kielellisten ja diskursiivisten resurssien (diskurssit, narratiivit, kulttuuriset viittaukset), lisäksi myös muut semioottiset (tai monimodaaliset) resurssit, kuten ruumiilliset (vartalon liike, asennot, eleet, ilmeet), visuaaliset (liikkuva) kuva, vaatteet, logot) ja auditiiviset resurssit (esimerkiksi YouTube-videon äänimaailma) voivat rakentaa kuulumista ja kuulumattomuutta. Sosiaalis-semioottisessa lähestymistavassa monimodaalisuuteen (Kress & van Leeuwen 2006 [1996]) eri moodien ja resurssien merkityspotentiaaleja tutkitaan niiden omissa konteksteissaan. Käytän monimodaalisuus-näkökulmaa erityisesti sen analysointiin, miten Maikal rakentaa kuulumiseen ja kuulumattomuuteen liittyviä merkityksiä YouTube-videossaan yhdistämällä eri moodeja, kuten (liikkuvaa) kuvaa, puhetta ja eleitä.

AINEISTO

Erikoisnumeron tematiikan huomioon ottaen usko ja uskonto on ollut ensisijainen peruste aineistovalinnoille; kuitenkin itse analyysissa se ei ole ollut ainoa lähtökohta eikä fokus – lähestymistapa on ollut nimenomaan intersektionaalinen eli se, miten erilaiset identiteetit risteytyvät eri tilanteissa eri tavoin ja eri seuraamuksin. Artikkelin tutkimusaineisto on

kahtalainen, sillä koen näiden aineistojen täydentävän toisiaan ja valottavan tutkittavaa asiaa hiukan eri näkökulmista. Laajempi videoaineisto koostuu sellaisista Kontulan Hassanin YouTube-kanavan vlogipostauksista, jotka tavalla tai toisella käsittelevät islamia ja muslimin elämää Suomessa. Lopulliseksi esimerkiksi valikoitui video, jossa käsitellään islamia laajimmin ja jossa se on koko videon aihe eikä pelkästään sivumaininta.

Artikkelin toisena aineistona on haastattelu (helsinkiläisessä ravintolassa 24.4.2018), jossa puhuimme muun muassa uskonnosta ja sen merkityksestä Maikalin elämässä sekä sen limittymisestä muihin identiteettikategorioihin. En käsittele musiikkia tässä artikkelissa, koska hänen näkemyksensä mukaan ”ne ei vaan liity toisiinsa”. Juttelimme myös siitä, että islamin suhde musiikkiin on usein hyvin ongelmallinen: minkälainen musiikki sallitaan, ja mitä ei, missäkin kontekstissa. Musiikki on siis rajattu pois artistin omasta toivomuksesta ja halusin kunnioittaa tätä, vaikka musiikin käsittely ja sen liittäminen myös uskonnolliseen identiteettiin olisi varmastikin ollut hedelmällistä kuulumisen ja kuulumattomuuden ja monenlaisten identiteettiristeymien kannalta (hänen musiikillista tuotantoaan analysoin yhteisartikkelissa Leppänen & Westinen 2017).

Tutkin aineistosta sitä, minkälaisia (kielellisiä, diskursiivisia ja muita semioottisia) resursseja käytetään, miksi ja miten, ja minkälaisia merkityksiä ja funktioita niiden käytöllä on kussakin kontekstissa, erityisesti kuulumisen ja kuulumattomuuden intersektionaalisesta näkökulmasta. Analysoin sitä, miten kuulumista ja kuulumattomuutta rakennetaan ja mistä niiden yhteydessä puhutaan, minkälaisia ja kenen ääniä kuuluu, mutta myös sitä, millaisia hiljaisuuksia aineistossa on: mistä ei puhuta, kenen ääni ei kuulu.

On huomionarvoista, että tutkijan omat identiteettikategoriat sekä niiden erilaiset risteymät (ikä – vanhempi kuin Maikal; sukupuoli – nainen, etnisyys – valkoinen suomalainen, uskonto – kristinusko ja kenties myös koulutus – tohtori, eli korkeasti koulutettu) voivat olennaisesti vaikuttaa siihen, minkälaista tarinaa ja näkökulmia Maikal minulle kertoo ja rakentaa, vaikkakin näiden tarkempaa vaikutusta on jokseenkin mahdotonta analysoida tämän artikkelin puitteissa.

INTERSEKTIONAALISEN KUULUMISEN JA KUULUMATTOMUUDEN RAKENTUMINEN: TAPAUS HASSAN MAIKAL

Seuraavaksi tarkastelen lähemmin intersektionaalista kuulumista ja kuulumattomuutta viiden esimerkin kautta³. Ensimmäisessä esimerkissä analysoin vlogipostausta, jossa Maikal keskittyy ramadanin merkitykseen sekä omassa että muiden (muslimien) arjessa. Tätä seuraavat neljä esimerkkiä pohjautuvat haastatteluun, jotka havainnollistavat erilaisia identiteetikategorioita ja niiden risteytymiä Maikalin elämässä.

Esimerkki 1: Mikä on Ramadan?

Vlogipostaus otsikolla Mikä on Ramadan⁴? (kesto 5:47⁵) on julkaistu Kontulan Hassanin YouTube-tilillä 30.5.2017, neljä päivää ramadanin alkamisen jälkeen. Videolla on 5995 katselukertaa ja 60 kommenttia (30.12.2018), mutta analyysini keskittyy tutkimus-ekonomisten syiden takia vain itse videon sisältöön.

Semioottisen vaiheanalyysin malli (Baldry & Thibault 2006; ks. myös Peuronen 2014) tarjoaa sopivan välineen analysoida videon monimodaalisuutta ja sitä, miten kussakin vaiheessa intersektionaalista kuulumista ja kuulumattomuutta rakennetaan. Video ei ole pelkästään vuorottelevien kuvien sarja, vaan myös sarja vuorottelevia ääniä, jotka voivat ilmaista erilaisia sosiaalisia asemia (Baldry & Thibault 2006: 184, 211). Video voidaan sisältönsä perusteella jakaa seuraavanlaisiin analyttisiin yksiköihin:

kesto	videon vaiheen kuvaus
0:00–0:15	Hassan Maikalin alkutervehdys: ”Terve kaikki, täs on Hassan Maikal aina paikal” ja perustelut ko. videolle
0:16–0:20	”Kontulan Hassan” -slogan ja musiikki, hänen kuvansa, Twitter-, Instagram- ja Facebook-logot sekä kehoitus seurata (”seuraa”); @Kontulanhassan-tunniste
0:21–4:01	Maikal puhuu ramadanista omassa kodissaan, (oletettavasti) tietokoneen ääressä, kasvot ja ylävartalo kameraan (eli yleisöön) päin; tunnistamaton (ns. ”easy listening” -kategoriaa edustava) musiikkikappale soi taustalla
4:02–4:05	katukuvaa Helsingistä: ihmisiä kävelemässä
4:06–4:10	Maikalin kaveri Hamza Sky kävelemässä kadulla
4:11–4:12	räppäri Cledos esittäytyy
4:13–4:14	kaveri (?) Noora esittäytyy

³ Esimerkeissä käytetyt litterointisymbolit ovat:

- . mikrotauko
- .. tauko
- ... pidempi tauko
- mä (alleviivaus) painotus
- te- kesken jäänyt sana
- (naurahtaa) litteroijan kommentti

[...] pidempi poisto litteraatiosta; kohta, jolla ei ole merkitystä ko. käsiteltävän asian kannalta

⁴ Hassan itse kirjoittaa Ramadanin isolla alkukirjaimella. Näin ollen seuraan esimerkeissä hänen alkuperäistä kirjoitusasuaan.

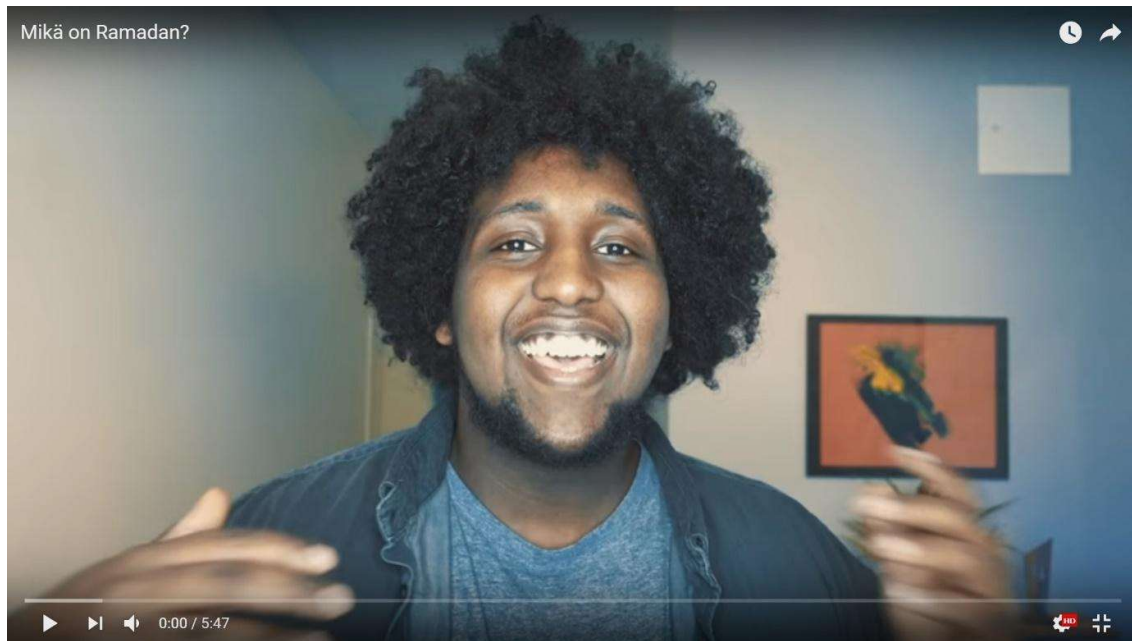
⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=6N3sC5OuLhU>

4:15–4:16	still-kuva, jossa teksti: Mitä Ramadan merkitsee sinulle?
4:17–4:36	Cledos vastaa
4:37–4:51	Noora vastaa
4:52–4:53	still-kuva, jossa teksti: Mikä on tärkeintä Ramadanissa?
4:54–5:08	Cledos vastaa
5:09–5:28	Noora vastaa
5:29–5:32	Maikal heittää high fivet Cledoksen kanssa ja kiittää haastattelusta
5:33–5:44	loppumusiikki; muiden Maikalin videoiden mainostus (”edellinen” ja ”suosittelen”)
5:45–5:47	loppumusiikki, ”Kontulan Hassan” –slogan, Hassanin kuva, Twitter-, Instagram- ja Facebook-logot sekä kehoitus seurata (”seuraa”); @Kontulanhassan-tunniste

Taulukko 1: Videon eri vaiheet

Intersektionaalista kuulumista rakentaa ensinnäkin ammattimainen vloggaus. Videota ei ole kuvattu yhdellä otoksella, vaan siinä näkyy huolellisen editoinnin ja leikkaamisen tulos. Viimeistely lopputulos musiikkeineen ja teksteineen kielii siis ammattimaisuudesta. Online-videoiden suunnittelu ja design voikin toimia yhtenä keinona aktiiviselle kulttuuriselle osallistumiselle sekä identiteettien rakentamiselle (ks. Brubaker & Cooper 2000, 18–20; myös Peuronen 2014). Videolla näkyy myös Maikalin kaveri, vloggaaja Hamza Sky (4:06). Sisällyttämällä hänet omaan videoonsa, Maikal rakentaa sosiaalista kuulumista sekä suhteessa omaan paikalliseen kaveripiiriinsä että kenties myös alati Suomessa kasvavaan (maahanmuuttajataustaiseen) vloggausyhteisöön: useilla Hassanin videoilla nähdään myös muita vloggareita, kuten maahanmuuttajataustainen Koiraluu.

Näemme Maikalin istumassa mahdollisesti kotonaan kameran edessä. Hänen kasvonsa ja vartalonsa on suoraan yleisöön päin ja hän hymyilee lähes koko ajan puhuessaan (kuva 1). Sosiaalinen etäisyys esiintyjän ja yleisön välillä muodostuu näin ollen hyvin pieneksi (Kress & van Leeuwen 2006 [1996]). Hassanilla on päällään rennot arkivaatteet ja hän tervehtii katsojia omaan tyyppilliseen tyyliinsä, jo vakiintuneella suomenkielisellä sloganillaan: ”Terve kaikki, täs on Hassan Maikal aina paikal”. Jo pelkästään valitsemalla vloggauksen pääasialliseksi kieleksi suomen (eikä esimerkiksi englantia tai kotona puhuttavaa somalia) Maikal rakentaa sosiaalista ja diskursiivista kuulumistaan sekä paikalliseen yhteisöön, joka on hänen yleisöään, että myös laajemmin suomalaisen kulttuuriin ja yhteisöön, johon kuulumisen edellytyksenä suomen kieli (tai jotkut sen tarjoamat resurssit) usein toimii (esim. Lehtonen 2015). Yksi Hassanin intersektionaalisista kategorioista on siis ”suomenkielinen”.

Kuva 1. Maikal vloggaamassa kotonaan

Videon teema, ramadan ja islam, rakentaa Maikalin kuulumista suomalaiseen ja globaaliin muslimiyhteisöön. Videolla rakentuu ns. ”hyvän muslimin diskurssi”, joka pitää sisällään kaikkien pilareiden (uskontunnustus, rukoilu, paastoaminen, almut ja pyhiinvaellus) noudattamisen. Kokonaisuudessaan video voidaan nähdä Maikalin henkilökohtaisena opastusvideona islamin uskoon ja erityisesti ramadaniin. Sen välittämä viesti ja sävy on positiivinen ja koulutuksellinen. Aihetta perustellaan sillä, että ”musta tuntuu et porukan pitää tietää enemmän siitä”. Hän on siis kokenut, etteivät (ei-muslimit) suomalaiset vielä tiedä tarpeeksi muslimien pyhästä kuukaudesta ja heitä pitää asian tiimoilta informoida. Vloggarina, julkisuuden henkilönä ja suomalaisena, suomenkielisenä muslimina oleminen antaa hänelle tähän tehtävään monenlaisia sopivia resursseja. Intersektionaalinen kuuluminen on siis olennainen osa videota, sen koostamista ja vastaanottoa.

Puhuessaan paastoamisesta ja myötäelämisestä Maikal toteaa (2:06): ”Niinku nää porukat tääl yleensä YouTubes sanoo. Afrikassa on niitä joilla ei oo ruokaa. Mut mä en sano Afrika”. Hän painottaa sanaa Afrika. Lauseen sanoessaan hän ottaa käyttöönsä toisenlaisen, tummemman sävyisen, äänen ikään kuin kaiuttaakseen⁶ ”ihmisiä YouTubessa” (oletettavasti

⁶ Termi kaiuttaminen liittyy äänen (voice, voicing; Bahtin 1981) käsitteeseen ja ajatukseen kielen moniäänisyydestä ja -kerroksellisuudesta (double-voicing, Bahtin 1981), siihen, miten ihmiset puhetilanteissa

valkoihoisia suomalaisia) sekä jämäkämmän, ryhdikkäämmän asennon, ja laittaa kädet lanteille. Lisäksi hän tekee kädellä viittauksen oikealle ikään kuin kertoen, että Afrikka on muualla. Afrikkaa representoidaan siis köyhänä paikkana, jossa ihmisillä ei ole varaa ruokaan. Toteamalla ”mut mä en sano Afrikka” Maikal rakentaa sosiaalista ja diskursiivista kuulumista sellaisiin (suomalaisiin), jotka eivät toiseuta afrikkalaisia ja Afrikkaa. Näin ollen hän vastustaa sellaista puhetapaa, diskurssia, jossa Afrikka nähdään olennaisesti köyhyyden/nälänhädän paikkana. Hän jatkaa toteamalla, että myös muissa maissa, kuten Suomessa, on paljon köyhiä ihmisiä.

Ennen ulos siirtymistä Maikal kommentoi videollaan Suomen säätä seuraavasti (3:18):

”Must tuntuu sitä et nyt on hyvä sää.. (musiikki taukoaa, Hassan katsoo ulos ja sen jälkeen kameraan epäileväisenä ja tekee oikealla kämmenellään heiluvaa liikettä, jonka voidaan tulkita merkitsevän ”noin, niin kuin suurin piirtein”) sillee hyvä sää. Su-Suomeks niinku hyvä kesä. Joo (naurahten).”

Kommentti paikallistaa hänet eksplisiittisesti Suomeen. Hän osoittaa tuntevansa tyypillisen suomalaisen alkukesän sään piirteet, joihin ei automaattisesti kuulu lämpö tai aurinko. ”Suomeks hyvä sää”, kuten näemme seuraavaksi videolla, on se, ettei juuri sillä hetkellä sada ja ulkona tarkenee jotenkuten. Kommentti rakentaa sosiaalista ja diskursiivista kuulumista: säästä puhutaan Suomen kontekstissa tietyillä tavoilla, tietynlaisen diskurssin puitteissa (esimerkiksi voitotellaan kylmää kesää) ja sillä on tapana yhdistää (tuntemattomiakin) ihmisiä. Seuraavaksi hän perustelee kuvan siirtymistä ulkotiloihin:

“Must tuntuu sitä et en mä haluu vlogaa täs ja kertoo te- mikä Ramadan on. Tulkaa seuraa tänään mun päivää. Let’s go to the outside (peukatot ylhäällä vinkkaa molemmilla käsillä taaksepäin, huoneen oven suuntaan). Mennään Maailmankylään. Tänään on Maailmankylä. Jos sä et oo Maailmankyläs mä en tiä missä sä oot tänään.. [tarkoituksellinen tauko ja vakava tuijotus kameraan]. Ainii sä oot paastoamas kotona (naurahten) [...]”.

Kuva siirtyy ulos kadulle, Maailma kylässä -festivaaliin.⁷ Siitä puhumisen voidaan nähdä representoivan Maikalin paikallisuutta, hänen helsinkiläisyyttään, ja (sosiaalista) kuulumista

toistavat aiemmin opittua, kuultua ja omaksuttua, ja miten puhujan vuorossa voi kuulua jonkun toisen ääni. Usein tällä voi olla ironisia, parodisia tai koomisia tarkoituksia tai seurauksia.

⁷ Vuosittain Helsingin Kaisaniemessä ja Rautatientorilla järjestettävä tapahtuma on tullut tunnetuksi suvaitsevaisuuden ja oikeudenmukaisuuden puolesta puhujana. Sen ohjelmisto koostuu muun muassa konserteista, elokuvista ja keskustelutilaisuuksista (www.maailmakylassa.fi).

monikulttuuriseen Helsinkiin. Se, ettei hän koe tarvetta selittää, minkälainen tapahtuma on kyseessä, kertoo siitä, että hän olettaa suurimman osan katsojista tietävän tapahtumasta ja/tai kenties olevan suurimmaksi osaksi paikallisia (helsinkiiläisiä), joille tämä on itsestään selvää.

Videolla nähdään (4:11–) eri konteksteissa kaksi haastateltavaa: torilla nuori mies, räppäri Cledos ja kauppakeskuksessa nuori nainen, Noora, joiden kanssa Hassan juttelee ramadanin merkityksestä. Jo pelkästään haastateltavien valinnalla voidaan katsoa olevan intersektionaaliseen kuulumiseen liittyviä merkityksiä. Nuori räppäri, joka ei itse ole muslimi, kuuluu myös paikalliseen ja kansalliseen hiphop-kulttuuriin ja räppipiireihin.⁸ Cledos kertoo, että hänellä on paljon muslimikavereita, joten islaminusko on hänelle siltä osin tuttua. Aivan videon lopuksi Maikal ja Cledos heittävät ”high-fivet”, minkä yhteydessä Maikal toteaa: ”kiitos bra(h), se oli tossa”. ”Bra(h)” (vrt. bro, englannin sanasta brother) on slangi-termi sanalle ”veli”, jonka käytöllä voidaan osoittaa erityisesti miesten välistä yhteyttä ja solidaarisuutta. Lisäksi sillä voi olla etnisyyteen liittyviä merkityksiä, kuten tässä molempien osallistujien maahanmuuttajataustaisuus (ks. myös Lehtonen 2015, 152). Englannin kieltä hyödynnetäänkin yhtenä paikallisista, käytössä olevista resursseista ja se on suomen ohella hyvin luonteva valinta myös Maikalille (ks. myös Leppänen ym. 2009).

Toinen haastateltava on hänkin muslimi, minkä voi nähdä keskustelun teeman lisäksi Nooran päätä ja hiuksia peittävästä huivista. He kenties kuuluvat myös samaan kaveriporukkaan, sillä heidän välinen vuorovaikutuksensa on hyvinkin informaalia. Nooran haastattelun yhteydessä intersektionaalinen kuuluminen rakentuu diskursiivisesti ja sosiaalisesti erityisesti myös yhteisten (uskonnollisten) käsitteiden kautta. Kun Maikal kysyy (5:17), onko Noora kiitollinen, tämä käyttää arabiaa otettua kielellistä resurssia ”alhamdulillah”. He molemmat toistavat sanan ja nauravat ääneen. Maikal tarjoaa valmiissa videossa yleisölleen tekstitetyn käännöksen (”Jumalan kiitos”) – hän ei siis oletta yleisönsä olevan perillä arabian kielestä ja/tai islaminuskosta ja tietävän tätä kyseistä sanaa. Myös Noora kertoo heti haastattelutilanteessa, mitä arabiankielinen ilmaus suomeksi tarkoittaa. Sanan käyttäminen ja sen käännös toimivat tilanteessa myös heidän välisen, yhteisen huumorin rakentajana: he tietävät, että suuri osa videon katsojista ei tiedä sanaa ja voi ihmetellä tai jopa kauhistella ”vieraan”, arabiankielisen sanan käyttöä ja sen kenties indeksoimaa toiseutta. Humoristisessa

⁸ Populaarikulttuurin eri muodoista erityisesti hiphop on tarjonnut maahanmuuttajataustaisille nuorille, eritoten pojille, väylän (monikulttuurisen) identiteetin tutkiskeluun ja pääsyn valtaväestön nuorten pariin (Lankinen 2015; Nieminen 2015).

hetkessä he molemmat kaiuttavat (valkoisen) kantasuomalaisen kauhistunutta ääntä ja haukkovat henkeään. Maikal toteaa: ”mitä se sano. apua” ja ikään kuin toiseuttaa itseään ja Noora pääosin suomenkielisestä ja kristitystä yhteiskunnasta. Nauraessaan jutulle Noora peittää suunsa kädellään, ikään kuin osoittaakseen, että on sanottu jotain ”väärää”. Tässä kohtaa keskustelua rakentuu siis myös sosiaalinen ja diskursiivinenkin kuulumattomuus (valkoiseen, kristilliseen) suomenkieliseen yhteisöön.

Kaiken kaikkiaan Hassan rakentaa intersektionaalista kuulumista sekä räppipiireihin että omaan uskonnolliseen viiteryhmäänsä, muslimiyhteisöön, ja kenties laajemmin ajateltuna myös kahteen yleisöön: räppifaneihin ja muslimikatselijoihin. Hän rakentaa kuulumista myös suhteessa suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä paikalliseen yhteisöön.

Eksplisiittistä kuulumattomuutta ei tällä videolla laajemmin rakenneta (vrt. Maikalin musiikkivideon ”Maan tavalla” analyysi artikkelissa Leppänen & Westinen 2017), vaan videolla korostuvat erilaisiin ryhmiin kuulumisen positiiviset puolet. Videolta puuttuvat esimerkiksi viime aikoina mediassa ja julkisessa keskustelussa esillä olleet ennakkoluulot muslimista sekä konfliktit muslimien ja/tai somalien sekä valtaväestöön kuuluvien välillä sekä vähemmistöjä koskeva syrjintä (ks. esim. EU-Midis II 2018; Rauta 2018).

Tämänkaltaiset teemat nousevat esille kuitenkin keskustelussamme, ehkä korostetustikin tutkijasta johtuen. Seuraavat esimerkit havainnollistavat sekä stereotyyppioita että niiden voittamista ja haastamista.

Esimerkki 2: Arabitaustaiset parrakkaat miehet

Tässä esimerkissä aiheenamme on islamin näkyminen Maikalin elämässä.

H: Se näkyy aika monesti niinku et. se riippuu niinku ihan ihmisestä ja nuorest miten se näkyy. koska minä esim miehenä. nii ei mussa näy kauheesti. sitä esim uskoa tai tummaihosella miehellä

E: Niinku ulkosesti?

H: Nii ulkosesti. sitä vaikka islamia. koskah (naurahtaen) jostain syystä maailmal on semmonen näkemys median takii että miltä muslimi näyttää nii et se ois arabitaustainen vähän tummempi. vähän vaalempi ku minä ja. parta ja. jotenki sellanen

E: Se on just se. niinku stereotypia mitä varmasti just media levittää.

H: Jep. ja sit noi typical niinku. tyyppinen tota musliminainenki on joku jol on huivi ja sit. [...] tota vaikka mun. serkku jol on vaikka huivi ni hänestä näkyy se usko jotenki enemmän. niinku ulkoapäin. just vaik huivin takia. niin sanotusti. eli mun arjessa tavallaan se näkyy enemmän tekoina ja millanen mä oon eikä niinku kauheesti niinku ulkosesti

Maikalin mukaan islaminusko ei näy⁹ hänestä tai hänenkaltaisistaan tummaihoisista miehistä ulkoisesti mitenkään, vaan pikemminkin tekoina ja olemisena. Vaikken niistä erityisesti kysykään¹⁰, hän nostaa esille muslimin ulkoiset identiteetti- ja piirteet (”miltä muslimi näyttää”) ja erot tyypillisen muslimimiehen (”arabitaustainen vähän tummempi”) ja -naisen (”joku jolla on huivi”) välillä. Tämä liittyy oletettavasti median välittämään stereotyypiseen kuvaan parrakkaista ja arabitaustaisista muslimimiehistä, jotka ovat ihonsävyltään vaaleampia kuin hän, sekä huiviin pukeutuneista naisista. Hän ei korosta tässä kohtaa omaa etnisyyttään, mutta rakentaa kuitenkin positiotaan ja kuulumistaan suhteessa ”tummaihoisempiin muslimeihin”. Suhteessa omaan naispuoliseen serkkuunsa hän tekee eroa sen suhteen, että joidenkin somalinaisten kohdalla usko näkyy esimerkiksi huivin pitämisenä. Naispuolinen somaliväestö kantaa siis mukanaan ulkoista, näkyvää merkkiä omasta uskostaan (ks. esim. Lehtonen 2015).

Usein median¹¹ välittämä *misrepresentaatio* (väärä, virheellinen kuva) muslimista on hyvin yksinkertaistettu ja essentialisoitu, ikään kuin muslimit olisivat yksi, suuri homogeeninen joukko, joita kaikkia määrittävät vain muutamat tietyt kriteerit ja jotka leimataan samanlaisiksi muutamien esimerkkitapausten perusteella (esim. Alsultany 2012). Hassanin intersektionaalinen kuuluminen ja kuulumattomuus rakentuu esimerkissä seuraavanlaisesti: mieheys vaikuttaa muslimiuuteen niin, ettei ulkoista merkkiä uskosta useinkaan näy (vrt. naisten huivi); muslimius puolestaan voi vaikuttaa mieheyteen niin, että parta ja tietynvärinen iho ovat oletusarvo; etnisyys vaikuttaa muslimiuuteen niin, että ihonväri onkin stereotyypistä ja oletettua (vrt. vaaleampi-ihoiset arabit) tummempi. Etnisyyden ja sukupuolen kategoriat tekevät siis hänen uskonnollisen kuulumisensa ”näkyvämmäksi”.

Esimerkki 3: ”Musta muslimi afroa rokaava somali”

Esimerkki 3 kuvaa hyvin sitä, miten kuulumisen kategorioita ei voi ymmärtää erillään toisistaan, vaan nimenomaan intersektionaalisesti. Kysyn, onko Maikal kohdannut syrjintää tai negatiivisia kommentteja uskon tai uskonnon takia, sillä aiemmin hän on kertonut syrjinnästä ihonvärinsä perusteella.

⁹ Erilaisten ryhmien ja vähemmistöjen edustajien näkyvyyteen ja näkymättömyyteen (*(in)visibility*) on kiinnitetty huomiota enenevässä määrin (esim. Leinonen & Toivanen 2014).

¹⁰ Toki kysyn, ”miten usko/uskonto näkyy sun elämässä”, joten on mahdollista, että Hassan tulkitsee verbin ”näkyä” kirjaimellisesti, eikä merkityksessä miten uskonnon huomaa hänen elämässään, tai miten sen merkityksen voi todeta.

¹¹ Median lisäksi kaikkien muslimien yhtenäisyyttä ja islamin ykseyttä korostaa myös ”umma-puhe” muslimiyhteisön omassa piirissä, erityisesti nuorten kesken (Pauha 2017).

H: No mussa tavallaan ei se usko mus heti näy vaan sä näät sen.. esim mä puhun mun epeessäkin noissa jossain oiks se se erilainen biisissä mut se et mä oon musta muslimi afroo rokkaava somali (erilaisella äänellä riimitellen; tämän jälkeen kovaa naurua).. et mä oon se muslimi, mä oon se somali, mä oon se tummaihonen, mä oon se isokokonen.. mä oon se.. mä oon tiätsä kaikkee mitä ei ihmiset ei niinku en mä sano mist ei tykätä mut mitä pidetään yhteiskunnassa jotenki paheena (kuiskaten) tai mitä pelätään nii paljo.. nii oon niinku ne kaikki samaan aikaan et ei oo vaan se islam.. et etet se vaihtuu tavallaan et mikä se syy on mut enemmän ollu varmaan öö esim tota just se et näkee et on vaik somali tai et on tummaiho

Vastauksessaan Maikal toistaa jo edellä esille nousseen visuaalisuuden teeman (uskonto ei visuaalisesti näy, kun taas somalius tai tummaihoisuus näkyy) ja antaa tarkemman kuvauksen itsestään Erilainen-kappaleen (2018) sanoitusten avulla: ”mä oon musta muslimi afroo rokkaava somali”. Nämä identiteetit hänessä siis yhdistyvät: muslimi, somali, tummaihoinen ja isokokoinen. Pienen epäröinnin jälkeen hän toteaa, että hänessä yhdistyy kaikki, ”mitä pidetään yhteiskunnassa jotenkin paheena tai mitä pelätään niin paljon”.¹² Toisin sanoen ne ovat yhteiskunnallisessa ja kulttuurisessa järjestyksessämme ja vallitsevassa diskurssissa toiseuden kategorioita verrattuna siihen, mikä rakentuu sosiaalisesti ja diskursiivisesti ns. normina ja normaalina: kristitty, (kanta)suomalainen, vaaleaihoinen (esim. Rastas ja Päivärinta 2010) ja ”normaalivartalo

Vastauksen yhteydessä esiintyvä nauru ja Maikalin yleinen positiivinen asenne huokuu kuitenkin myös sitä, ettei hän välttämättä aina ja kaikkialla koe erilaisuuttaan negatiivisena asiana ja syrjintää jatkuvana olotilana. Kuulumattomuus voi siis näyttäytyä affektiivisesti joskus myös positiivisena. Tämänkaltaisia teemoja käsittelevä Erilainen-kappale edustaaakin ns. marginaaleista kumpuavaa *vastapuhetta* (hooks 1989; myös Rastas & Päivärinta 2010) ulkopuolisuudesta suomalaisessa yhteiskunnassa. Maikalin maininta siitä, että hän on näitä kaikkia ”samaan aikaan” korostaa olennaisesti sitä, ettei yhtä identiteettikategoriaa tai

¹² Suurista maailmanuskonnoista suomalaiset suhtautuvat kielteisimmin juuri islamiin (Ketola 2010). Somalien kokemus syrjintää oli suurinta Suomessa asuvien etnisten ryhmien välisessä vertailussa; myös heidän kokemansa rasistiset rikokset olivat runsaslukuisimpia. Lisäksi (nuoret) miehet kertoivat kokeneensa syrjintää enemmän kuin naiset (Jasinskaja-Lahti & Liebkind & Perhoniemi 2006).

kuulumisen tapaa voi erottaa toisista: esimerkiksi ramadanin aikaan hän on yhtäaikaisesti somalitaustainen nuori suomalaismies ja kaikkea muutakin.

Esimerkki 4: ”En suutu, jos kaupassa tullaan puhuu englantii”

Myös asuinpaikalla, kielellä ja iällä on merkitystä intersektionaalisen kuulumisen rakentumisessa. Maikal toteaa haastattelussa, että Helsingissä kuvitellaan, että ”kaikki tummaihoiset on somaleja” ja erityisesti näin tapahtuu Itä-Helsingissä, missä hän itsekin asuu ja minne hän ”kuuluu”. Tämä voi johtua paitsi somaleiden suhteellisen suuresta määrästä alueella (Ulkomaalaistaustaiset Helsingissä 2018), myös siitä, että he ovat Suomen suurin diasporassa elävä afrikkalaista alkuperää oleva ryhmä, sekä siitä, ettei muista afrikkalaistaustaisista yhteisöistä suomalaisessa mediassa tai julkisuudessa juurikaan puhuta (Rastas & Päivärinta 2010).

Monen tummaihoisen, visuaalisesti valtaväestöstä erottuvan kohdalla yleinen ennakkoluulo on yhä, että heille pitää puhua englantia, sillä he eivät ymmärrä tai puhu suomea.¹³ Ja vaikka Maikal on syntynyt Suomessa, asunut Suomessa koko elämänsä ja käynyt koulunsaakin suomeksi (hänen äidinkieltensä¹⁴ on somali), kohtaa hänkin usein tämänkaltaisia asenteita. Keskustellessamme erilaisista stereotyyppioista hän toteaa: ”Sen takii mä en o ikin suuttunu jos joku tulee puhuu kaupassa tota vaikka mulle englantii vaik vähän on sillei aaargh miks toi puhuu englantii. Koska mä tiedän et ei se meinannu mitään pahaa sillä [...] kyl se vähän niinku haittaa mut en suutu siitä tai niinku oikeesti ota sitä henkilökohtasesti koska mä huomaan että joku yritti mua mun fiilistä parantaa sillä et puhuu englantii [...]”. Suomen kielen osaamisen kautta Maikal siis kuuluu yhteiskuntaan, kun taas englannin kielellä häntä yritetään toisinaan (tahallisesti tai tahattomasti) toiseuttaa (vrt. Lehtonen 2015, 255–256).¹⁵ Englannin kielen puhuminen rakentaa tässä esimerkissä siis myös affektiivista kuulumattomuutta: Maikalia toisinaan ärsyttää (”aaargh”) se, että häntä puhutellaan englanniksi ja oletetaan, että hän on muualta. Muiden ihmisten erityisesti ulkonäköön ja ihonväriin perustuvat kategorisoinnit asemoivat Maikalin ja muut hänen kaltaisensa

¹³ Tämänkaltaisen ajattelun taustalla vaikuttaa yksikielisyyden ideologia, sen muuttumattomuus ja essentialistisuus: yksi valtio, yksi kansa, yksi kieli (ja yksi ihonväri) (esim. Blommaert 2010).

¹⁴ Äidinkielen määritelmä voi joskus olla ongelmallinen ja vaikearajainen, erityisesti koulukontekstissa (ks. esim. Suni & Latomaa 2012) – tässä kohtaa tarkoitan sitä kieltä, jota Hassan perheensä kanssa puhuu ja jonka hän myös itse mainitsee haastattelussa.

¹⁵ Kuitenkin Hassanin oma(ehtoinen) englannin kielen käyttö luo myös kuulumista suomalaiseen nuorisokulttuuriin, ks. esimerkki 1.

erilaisiksi, ei-suomalaisiksi, ei-suomea puhuviksi (myös Haikkola 2010, 227; Rastas 2007, 98–99), siis tänne kuulumattomiksi.

Maikalin mukaan somaleiden kohtelu suomalaisessa yhteiskunnassa on vähitellen muuttunut niin, etteivät vanhempien sukupolviin kohdistuvat stereotypiat somaleista työttöminä avustusten saajina vaikuta nuoriin. Monet ns. kantasuomalaiset nuoret ovat kasvaneet somaleiden kanssa, joten he tietävät, että he käyvät kahvilla ”niinku sinäkin” tai ostavat vaatteita ”niinku sinäkin” – he siis kuuluvat tänne ja tekevät samoja juttuja kuten ketkä tahansa suomalaiset nuoret. Se, että Maikal on syntynyt Suomessa tietynä ajankohtana (1996), elänyt täällä koko tähänastisen elämänsä ja viettänyt aikaa muiden nuorten kanssa, vaikuttaa olennaisesti siihen, minkälaiseksi hänen elämänsä ja sosiaalinen kuulumisensa on muodostunut, verrattuna esimerkiksi tänne aiemmin muuttaneeseen somaliväestöön¹⁶. Toisen polven maahanmuuttajien kuulumiset ja kuulumattomuudet voivat siis myös olennaisesti erota heidän vanhempiensa sukupolven vastaavista (ks. esim. Pauha 2018). Hassanin kuvaus suomalaisesta yhteiskunnasta (tai ainakin Helsingistä) antaa täten myös toivoa paremmasta ja suvaitsevaisemmasta tulevaisuudesta.

Esimerkki 5: ”Mul on voimaa muuttaa sitä”

Keskustelemme myös sosiaalisesta mediasta, sillä Maikal on erittäin näkyvä ja aktiivinen osallistuja ja sisällöntuottaja. Positiivisen kommentoinnin lisäksi hän kertoo saavansa negatiivista ja asiatonta, rasististakin kommenttia. Eräs tyypillisimmistä kommentteista on ”mene takaisin mistä tulitkin”, mikä indeksoi mitä suurimmissa määrin kuulumattomuutta. Hassan tarttuu tähänkin kuitenkin huumorin keinoin ja vastaa: ”aa siis minne, ai Tampereelle vai?” Tässä kohtaa keskustelua molemmat nauramme suureen ääneen ja Hassan lisää ”niinku huumorilla, tiäksää”. Hassan kuvailee tarkemmin omaa positiotaan ja rooliaan tubettajana ja esikuvana:

H: ”Jos seuraa paljon ihmisii nii mul on vaikutusvaltaa vaikuttaa tiäksä tosi paljon ja ainaki jos seuraajat on niinku just sellasii kolmetoist viiva kaheksantoist ja eniten mul on jos mä oikein katoin kaheksantoist viiva kaksytneljä vuotiaita [...] nii. nii mä voin vaikuttaa siin ja hei mä kerron vähän ramadanista ja kerron vähän islamista jotai niin se vaikuttaa tosi pitkään. sit non sillei wau. mun lempitubettaja ja tällänen ja yks positiivinen tyyppi on tämä nii ei ei tää voi ollakaa paha et et sillei niinku et koska nyt

¹⁶ Suomalainen musliminuoriso rakentaa kuulumistaan ja kuulumattomuuttaan myös suhteessa vanhempaan muslimiväestöön eikä pelkästään suhteessa kansalliseen enemmistöön (esim. Pauha 2018).

medias tapahtuu niin paljon negatiivist juttuu ku puhutaa islamist ja mul on voimaa muuttaa sitä tiätsä ja meillä. maahanmuuttajataustasilla muslimi tummaihosilla [naurahtaen]. /mut tavallaan/

E: /Kaikki nää/ kategoriat /(naurahtaen)/

H: /(naurahtaen)/ Kaikki kategoriat. meil on va- me voidaan vaikuttaa siihen tiätsä

Maikalin itsepositioinnissa näkyy se, että muslimit oletetaan (suomalaisessa) yhteiskunnassa ”pahoiksi” ja että hän itse toimii eräänlaisena vastaesimerkkinä (”ei tää voi ollakaa paha”), mistä kertoo luonnehdinnat ”lempitubettaja” ja ”positiivinen tyyppi”. Hän kokee, että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa erityisesti nuoriin seuraajiinsa ja että tämä vaikutus kestää ”tosi pitkään”. Kuten esimerkissä (1), myös tässä kohtaa nousee esille median rooli islamin (mis)representoinnissa. Maikalin mukaan ”medias tapahtuu niin paljon negatiivist juttuu ku puhutaa islamist”. Tässä kohtaa hän kuitenkin korostaa sosiaalisen median ja hänen kaltaistensa tubettajien vaikutusvaltaa ja muutosvoimaa: ”mul on voimaa muuttaa sitä” ja ”me voidaan vaikuttaa siihen”. Hän puhuu erityisesti maahanmuuttajataustaisista, tummaihoisista muslimeista. Nauramme tässä kohtaa, sillä olemme juuri edellä puhuneet siitä, miten nämä kaikki (intersektionaaliset) kategoriat vaikuttavat ja risteävät hänen elämässään.

Sosiaalinen media, jota luonnehtii osallistuva ja osallistava, käyttäjien itsensä luoma mediasisältö sekä uudenlaiset yhteisöt (esim. Leppänen & Westinen & Kytölä 2017) mahdollistaa myös Hassanin kaltaisille moniäänisyyden ja monikulttuurisuuden puolustajille ja puolestapuhujille sen, että he saavat äänensä kuuluviin ja mahdollisuuden vaikuttaa (julkiseen) keskusteluun (myös Horsti 2013, 316). Esimerkistä käy hyvin ilmi, miten jotkut intersektionaaliset kategoriat (esimerkiksi muslimi) voidaan tätä kautta yrittää muuttaa ihmisten mielissä positiivisemmiksi toisen kategorian (tubettaja) avulla.

SOSIAALINEN MEDIA, VALTA JA VOIMAANTUMINEN

Tässä artikkelissa olen käsitellyt kuulumisen ja kuulumattomuuden intersektionaalista rakentumista suomalaisen tubettajan, Hassan Maikalin, videolla ja haastattelussa. Olen tutkinut sitä, miten hän käyttää kieltä, diskurssia, (liikkuvaa) kuvaa ja ääntä tässä prosessissa sekä sitä, miten eri identiteetikategoriat ja -aspektit korostuvat ja risteävät eri tilanteissa. Vaikka sekä videon että haastattelun teema liittyy hyvin vahvasti uskontoon ja nimenomaan islaminuskoon, ei muunkaltainen kuuluminen toki lakkaa olemasta, sillä eletty elämä on luonteeltaan juurikin intersektionaalista (ks. myös Crenshaw 1989). Usein mediassa ja

julkisessa keskustelussa esimerkiksi muslimit ja somalit nähdään vain ja ainoastaan ko. kategorian edustajina, mikä luo heistä hyvin yksinkertaista, typistettyä kuvaa. Intersektionaalisen lähestymistavan avulla on mahdollista tutkia identiteettikategorioiden kytkeytymistä ja niihin liittyviä valta-asetelmia monisyisemmällä tavalla, kuten tässä artikkelissa tarkasteltaessa suomalaisen, muslimi- ja somalitaustaisen nuoren vloggarimiehen kuulumisia ja kuulumattomuuksia.

Videolla rakentuu kuva Hassanista muslimina ja ramadanin asiantuntijana. Siinä korostuvat islamin positiiviset puolet ja uskonnon näkyminen Hassanin arkielämässä. Hän rakentaa kuulumista Suomen muslimiyhteisöön, mutta yhtä lailla myös suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan suomen kielen ja kulttuuristen diskurssien kautta. Lisäksi hän rakentaa kuulumista paikalliseen monikulttuuriseen yhteisöön, hiphop-yhteisöön sekä vloggaajayhteisöön. Intersektionaalisesta näkökulmasta katsottuna Hassan operoi monissa eri rooleissa, jotka tällä videolla näyttäytyvät hyvin limittyneinä: suomalainen, suomenkielinen muslimi, joka tubettaa ja kertoo yleisölleen omasta uskonnostaan omassa monikulttuurisessa elinympäristössään, omien kavereidensa keskellä ja kanssa.

Haastatteluesimerkeissä esille nousevat myös islamiin liitetyt (usein negatiiviset) stereotyyppit. Intersektionaalisuuden kannalta katsottuna niissä korostuu myös identiteettikategorioiden monisyinen kytkeytyneisyys ja vaikutus toisiinsa: muslimien stereotyyppinen kuvaus ja Hassanin kuvaus itsestään yhtä aikaa (miespuolisena) muslimina, somalina, tummaihoisena ja isokokoisena. Identiteettien näkyminen ja näkymättömyys korostuu myös keskustelussamme. Esille nousevat Hassanin omasta aloitteesta myös vallan kysymykset ja se, miten tubettajilla voi olla (positiivista) vaikutusta nuoriin sekä heidän asenteisiinsa ja ennakkoluuloihinsa.

Samaan tapaan kuin oma aiempi tutkimukseni maahanmuuttajataustaisista rap-artisteista (esim. Westinen 2017, 2018; Westinen & Lehtonen 2016) on osoittanut, Hassan tuntuu rakentavan kuulumistaan ja käyvän identiteettineuvottelua (ainakin) kahden kulttuurin välissä, ns. kolmannessa tilassa, joka mahdollistaa identiteetin tekemisen ”toisin” tai uudella tavalla (ks. myös Oikarinen-Jabai 2018). Kuulumisen intersektionaalisella ja monimodaalisella tarkastelulla on tässä kaikessa oma tärkeä roolinsa, sillä sen kautta voidaan ymmärtää kuulumisen ja kuulumattomuuden rakenteita ja tapoja monivivahteisemmalla tavalla: mihin ja minne kuulun, miten, miksi (en).

Lisäksi intersektionaalisella lähestymistavalla voidaan pureutua olennaisesti vallan ja valta-asetelmien tarkasteluun, millä on kasvava merkitys yhä moninaistuvassa ja polarisoituvassa Suomessa. Vloggarina Hassanilla voidaan katsoa olevan vaikutusvaltaa yleisönsä ja katselijoihinsa (ja räppärinä kuuntelijoihinsa). Suomen kielen puhujana hänen voidaan olettaa saavan viestinsä perille paremmin kuin jos hän ei hallitsisi suomen kieltä. Kuten esimerkeistään kävi ilmi, somalit ja muslimit edustavat suomalaisessa kulttuurissa stereotyyppisesti toiseuden kategorioita. Yhden intersektionaalisen kategorian (vloggari, suomenkielinen, räppäri) myötä toiselle intersektionaaliselle kategorialle (muslimi, somali) voidaan kuitenkin saada hyväksyntää ja/tai myönteistä näkyvyyttä. Tämänkaltaisen tarkastelu korostaa Hassanin omakohtaiseen, elettyyn elämään perustuvaa tietoisuutta erilaisista toiseuttamisen kategorioista ja kykyä navigoida niiden välillä ja näin ollen mahdollisesti myös leikitellä niillä ja hämmentää ja sekoittaa niitä.

Hassan on näkyvässä roolissa suomalaisessa populaarikulttuurissa ja mediamaailmassa ja, kuten hän itsekin toteaa, hänellä on myös vaikutusvaltaa nuoriin: se, mistä hän puhuu ja miten, voi vaikuttaa sekä suomalaissyntyisiin että maahanmuuttajataustaisiin nuoriin ja heidän asenteisiinsa ja näkökulmiinsa niin suomalaisuudesta, somaliudesta kuin muslimiudestakin ja näiden muuttuvista merkityksistä. Sosiaalisen median maailma ei suinkaan ole erillinen linnake, vaan hyvinkin kytköksissä nuorten jokapäiväiseen elämään ja erottamaton osa sitä (Stæhr 2014; Leppänen & Westinen & Kytölä 2017). Tässä maailmassa kuuluvat nykyään monet äänet ja näkyvät monet kasvot. Se mahdollistaa omien identiteettien tarkastelun ja niillä leikkimisen. Sen avulla ja kautta voi luoda laajempaa tietoisuutta suvaitsevaisuudesta, haastaa vallalla olevia jäykkiä representaatioita ja stereotyyppioita, saavuttaa uudenlaista toimijuutta ja ruohonjuuritason aktivismia. Sosiaalinen media voi siis toimia tärkeänä paikkana ja kanavana uusille, yhteiskuntakriittisillekin äänille ja osaltaan vaikuttaa kuulumisen ja kuulumattomuuden neuvotteluihin ja uudenlaisiin määritelmiin.

LÄHTEET

Alsultany, Evelyn (2012) *Arabs and Muslims in the media. Race and representation after 9/11*. New York: New York University Press.

Armila, Päivi & Kananen, Marko & Sotkasiira, Tiina (2017) *Diaspora as a Multilevel Political Space for Young Somalis*. Teoksessa Elina Oinas & Henri Onodera & Leena

Suurpää (toim.) *What Politics? Youth and Political Engagement in Africa*, 300–316.
doi: https://doi.org/10.1163/9789004356368_019 (Viitattu 16.4.2019.)

Bahtin, Michael (1981) *The Dialogic Imagination. Four Essays*. Austin: University of Texas Press.

Baldry, Anthony & Thibault, Paul J. (2006) *Multimodal Transcription and Text Analysis*. London: Equinox.

Blommaert, Jan (2010) *Sociolinguistics of globalization*. Cambridge: Cambridge University Press.

Brubaker, Rogers & Cooper, Frederick (2000) “Beyond “identity””. *Theory and Society* 29(1), 1–47. doi:10.1023/A:1007068714468

Crenshaw, Kimberlé (1989) Demarginalizing the intersection of race and sex: A Black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory and antiracist politics. *The University of Chicago Legal Forum*, 140, 139–167.

Eliassi, Barzoo (2010) *A stranger in my homeland. The politics of belonging among young people with Kurdish backgrounds in Sweden*. Julkaisematon väitöskirja, Mid Sweden University, Östersund, Sweden.
<http://miun.diva-portal.org/smash/get/diva2:337597/FULLTEXT01.pdf> (Viitattu 9.8.2018.)

EU-Midis II (2018) *Toinen Euroopan unionin vähemmistöjä ja syrjintää koskeva tutkimus. Muslimit – Poimintoja tuloksista*. Euroopan Unionin perusoikeusvirasto.

Haikkola, Lotta (2010) Etnisyys, suomalaisuus ja ulkomaalaisuus toisen sukupolven luokitteluissa. Teoksessa Tuomas Martikainen & Lotta Haikkola (toim.) *Maahanmuutto ja sukupolvet*. Helsinki: SKS, 219–238.

hooks, bell (1989) *Talking back: Thinking feminist, thinking black*. Cambridge: South End Press.

Horsti, Kaarina (2013) Maahanmuuttajat mediamaisemassa. Teoksessa Tuomas Martikainen & Pasi Saukkonen & Minna Säävälä (toim.) *Muuttajat: kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus, 301–317.

Jasinskaja-Lahti, Inga, Liebkind, Karmela & Perhoniemi, Riku (2006) Perceived Discrimination and Well-Being: A Victim Study of Different Immigrant Groups. *Journal of Community & Applied Social Psychology* 16(4), 267–284.

Johansson, Marjut (2017) YouTube. Teoksessa Christian R. Hoffman & Wolfram Bublitz, (toim.) *Pragmatics of Social Media*. Berlin/Boston: Mouton de Gruyter, 173–200.

Ketola, Kimmo (2010) Suomalaisten uskonnollinen suvaitsevaisuus. Teoksessa Kimmo Ketola & Kati Niemelä & Harri Palmu & Hanna Salomäki (toim.) *Uskonto suomalaisten elämässä: uskonnollinen kasvatus, moraalit, onnellisuus ja suvaitsevaisuus kansainvälisessä vertailussa*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, 60–89.

Kivijärvi, Antti (2015) *Etnisyyden merkityksiä nuorten vertaissuhteissa: tutkimus maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestön nuorten kohtaamisista nuorisotyön kentillä*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Kress, Günther & van Leeuwen, Theo (2006 [1996]) *Reading images: The grammar of visual design*. London: Routledge.

Krzyżanowski, Michal & Wodak, Ruth (2008) Multiple identities, migration and belonging: ‘Voices of migrants’. Teoksessa Carmen Rosa Caldas-Coulthard & Rick Iedema (toim.) *Identity trouble: Critical discourse and contested identities*. Houndmills: Palgrave Macmillan, 95–119.

Lankinen, Ninni (2015) “Mun veris on gängstaa.” Somalialaistaustaisen helsinkiläistytön tyylilliset käytänteet. Teoksessa Marja-Leena Sorjonen & Anu Rouhikoski & Heini Lehtonen (toim.) *Helsingissä puhuttavat suomet. Kielen indeksisyys ja sosiaaliset identiteetit*. Helsinki: SKS, 267–293.

Lehtonen, Heini (2015) *Tyylitellen. Nuorten kielelliset resurssit ja kielen sosiaalinen*

indeksisyys monietnisessä Helsingissä. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-1333-7> (Viitattu 20.11.2018.)

Leinonen, Johanna & Toivanen, Mari (2014) Researching in/visibility in the Nordic context: Theoretical and empirical views. *Nordic Journal of Migration Research* 4(4), 161-167. doi: 10.2478/njmr-2014-0025

Leppänen, Sirpa, Pitkänen-Huhta, Anne, Nikula, Tarja, Kytölä, Samu, Törmäkangas, Timo, Nissinen, Kari, Kääntä, Leila, Virkkula, Tiina, Laitinen, Mikko, Pahta, Päivi, Koskela, Heidi, Lähdesmäki, Salla & Jousmäki, Henna (2009) *Kansallinen kyselytutkimus englannin kielestä Suomessa: Käyttö, merkitys ja asenteet*. Jyväskylä: Jyväskylä Studies in Humanities.

Leppänen, Sirpa & Westinen, Elina (2017) Migrant rap in the periphery: Performing politics of belonging. *AILA Review* 30: Meaning-making in the periphery, 1–26.

Leppänen, Sirpa, Westinen, Elina & Kytölä, Samu (toim.) (2017) *Social Media Discourse, ((Dis)identifications and Diversities*. New York: Routledge.

Leppänen, Sirpa & Tapionkaski, Sanna (tulossa) Doing gender and sexuality intersectionally in multimodal social media practices. Teoksessa Judit Baxter & Jo Angouri & Jai MacKenzie (toim.) *Handbook of Language, Gender and Sexuality*. Lontoo: Routledge.

Lähdesmäki, Tuuli, Saresma, Tuija, Hiltunen, Kaisa, Jäntti, Saara, Sämskilähti, Nina, Vallius Antti & Ahvenjärvi, Kaisa (2016) Fluidity and flexibility of “belonging”: Uses of the concept in contemporary research. *Acta Sociologica* 59 (3), 233–247.

Martikainen, Tuomas (2009) Eettisiä kysymyksiä maahanmuuttotutkimuksessa. *Elore* 16(2), 1–9. http://www.elore.fi/arkisto/2_09/katsaus_martikainen_2_09.pdf (Viitattu 20.11.2018.)

Martikainen, Tuomas (2015) Uskonto suomalaisessa maahanmuuttotutkimuksessa. Teoksessa Riku Hämäläinen & Heikki Pesonen (toim.) *Kohtaamisia. Kirjoituksia uskonnosta, arjesta ja monikulttuurisuudesta*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 82–93.

Martikainen, Tuomas & Haikkola, Lotta (toim.) (2010) *Maahanmuutto ja sukupolvet*.

Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Nieminen, Anni (2015) *Hiphop resurssina maahanmuuttajapoikien identiteettityössä*. Pro gradu -tutkielma. Viestinnän, median ja teatterin yksikkö. Tampere: Tampereen yliopisto.

Oikarinen-Jabai, Helena (2017) ”Mulla on kans suomalaisuutta alitajunnassa” – somalitaustaisten nuorten näkökulmia suomalaisuuteen. *Lähikuva* 4, 38–56.

Oikarinen-Jabai, Helena (2018) Young Finnish Somalis Exploring Their Belonging Within Participatory Performative Research. Teoksessa Kathy Davis & Halleh Ghorashi & Peer Smets (toim.) *Contested Belonging. Spaces, Practices, Biographies*. Bingley: Emerald Publishing, 233–259.

Pauha, Teemu (2017) Praying for One Umma: Rhetorical Construction of a Global Islamic Community in the Facebook Prayers of Young Finnish Muslims. *Temenos – Nordic Journal of Comparative Religion* 53(1), 55–84.

Pauha, Teemu (2018) *Religious and national identities among young Muslims in Finland: Religious and national identities among young Muslims in Finland*. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-4451-5>. (Viitattu 20.11.2018.)

Peuronen, Saija (2014) Identifications through multimodal design: An analysis of mediated performance of Christian lifestyle sports in online video. Teoksessa Jukka Tyrkkö & Sirpa Leppänen (toim.) *Studies in Variation, Contacts and Change*, volume on Texts and Discourses of New Media. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Peuronen, Saija (2017) Heteroglossic and multimodal resources in use: participation across spaces of identification in a Christian lifestyle sports community. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6950-9> (Viitattu 16.4.2019.)

Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (2009) *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.

Rastas, Anna (2007) *Rasismi lasten ja nuorten arjessa: Transnationaaliset juuret ja monikulttuuristuva Suomi*. Tampere: Tampere University Press.

Rastas, Anna & Päivärinta, Jarkko (2010) Vastapuhetta afrikkalaisten diasporasta Suomessa. *Kulttuurintutkimus* 27(4), 45–63.

Rauta, Jenita (2018) *Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2017*. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 131. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Saresma, Tuija (2019) Intersections of Mobility and Belonging: Blogging Subjectivities of Finns on the Move. *Journal of Finnish Studies*. Engaging the New Mobilities Paradigm in the Context of Finland, 22(1–2), 47–65.

Sinatti, Giulia (2014) Masculinities and Intersectionality in Migration: Transnational Wolof Migrants Negotiating Manhood and Gendered Family Roles. Teoksessa Thanh-Dam Truong & Des Gasper & Jeff Handmaker & Sylvia I. Bergh (toim.) *Migration, gender and social justice: Perspectives on human insecurity*. New York: Springer, 215–226.

Stæhr, Andreas (2014) *Social media and everyday language use among Copenhagen youth*. Väitöskirja. Copenhagen: Københavns Universitet, Det Humanistiske Fakultet.
http://staticcuris.ku.dk/portal/files/122495013/Ph.d._2014_Staehr.pdf. (Viitattu 9.8.2018.)

Steel, Tytti & Tuori, Annamari (2016) ”Olenko minä niin eksoottinen?”: Pakolaistaustaisten naisten työelämään liittyvä identiteettityö. *Elore* 23(2).
http://www.elore.fi/arkisto/2_16/steel_tuori.pdf

Suni, Minna & Latomaa, Sirkku (2012) Dealing with increasing linguistic diversity in schools – Finnish example. Teoksessa Jan Blommaert & Sirpa Leppänen & Päivi Pahta & Tiina Räisänen (toim.) *Dangerous Multilingualism. Northern Perspectives on Order, Purity and Normality*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 67–95.

Ulkomaalaistaustaiset Helsingissä (2018) Itäisessä suurpiirissä asuu yli neljännes ulkomaalaistaustaisista ja vieraskielisistä.
<http://ulkomaalaistaustaiset helsingissa.fi/fi/alueellinensijoittuminen>. (Viitattu 8.8.2018.)

Westinen, Elina (2017) "Still alive, nigga": Multisemiotic Constructions of self as the Other in Finnish Rap Music Videos. Teoksessa Sirpa Leppänen & Elina Westinen & Samu Kytölä

(toim.) *Social media discourse, (dis)identifications and diversities*. New York: Routledge, 335–360.

Westinen, Elina (2018) “Who’s afraid of the dark?” – The ironic self-stereotype of the ethnic Other in Finnish rap music. Teoksessa Andrew Ross & Damian Rivers (toim.) *The Sociolinguistics of Hip-Hop as Critical Conscience: Dissatisfaction and Dissent*. Houndmills: Palgrave MacMillan, 131–161.

Westinen, Elina & Lehtonen, Sanna (2017) Mustan miehen etninen toiseus ja vastapuhe suomalaisessa populaarimusiikissa. *Kulttuurintutkimus* 33(3–4), 15–28.

Yuval-Davis, Nira (2006) Belonging and the politics of belonging. *Patterns of Prejudice* 40 (3), 197–214. doi: 10.1080/00313220600769331